

แบบปฏิบัติการที่ดี

การจัดการความรู้ คณะนิติศาสตร์ 2567

การใช้ AI เป็นผู้ช่วยวิจัย

WWW.LAW.RU.AC.TH

จัดทำโดย

คณะทำงานการจัดการความรู้
ด้านการวิจัย

คำนำ

แนวปฏิบัติที่ดีของ “การใช้ AI เป็นผู้ช่วยวิจัยเทคนิค” ฉบับนี้เกิดขึ้นภายใต้บริบทการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) ของคณะนิติศาสตร์ ปีการศึกษา 2567 ในรูปแบบกิจกรรม การจัดการประชุมกลุ่มของพี่ KM TEAM ด้านการวิจัย เพื่อผลิตแนวปฏิบัติที่ดี และการจัดกิจกรรมแบ่งปันความรู้สู่น้อง โดยวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดทักษะความรู้ให้คณาจารย์ที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการใช้ AI มาทำงานวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อพัฒนางานด้านการวิจัยให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด

ทั้งนี้ แนวปฏิบัติฉบับนี้จะไม่มีความสมบูรณ์อันใดเลย หากคงอยู่ในคลังความรู้โดยปราศจากการนำมาใช้ พี่ KM TEAM ด้านการวิจัย จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีการนำความรู้เหล่านี้ไปเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อวิจัยได้อย่างเป็นรูปธรรม

KM TEAM ด้านการวิจัย

คณะกรรมการจัดการความรู้ ด้านการวิจัย

๑. ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิต	หัวหน้า KM Team
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชนันภรณ์ บุญเกิดทรัพย์	รองหัวหน้า KM Team
๓. อาจารย์ ดร.พิชญ์ วิทยารัฐ	รองหัวหน้า KM Team
๔. อาจารย์กิตติยา พุกษารุ่งเรือง	KM Team
๕. อาจารย์ ดร.วศิน ยิ้มแย้ม	KM Team
๖. อาจารย์ ดร.พีรพงศ์ จงไพศาลสกุล	คุณลิขิต
๗. นางสาวปิยะรัตน์ แก้วงาม	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๘. นางสาวนุสรรา คนไหว	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๙. นางมนฤดี แก้วโชติ	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๐. นางสาวจรรุวรรณ สุขเรืองรอง	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๑. นายวสันต์ บุญมาแย้ม	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๒. นางจุลีพร แสงสุข	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๓. นางสาวสุกัญญา แย้มพราย	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๔. นายณศุท กรองแก้วอารียะ	ผู้ช่วยคุณลิขิต
๑๕. นางสาวรัตนชา ใจอารีย์	เลขานุการ KM Team
๑๖. นางสาวชลลดา ถวายทรัพย์	ผู้ช่วยเลขานุการ KM Team
๑๗. นายดำรงพล ตั้งเจริญ	ผู้ช่วยเลขานุการ KM Team

การใช้ AI ในการทำวิจัยทางกฎหมาย

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานในทุกแวดวงวิชาชีพอย่างรวดเร็ว การวิจัยทางกฎหมายซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความละเอียด รอบคอบ และต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก ทั้งบทบัญญัติกฎหมาย คำพิพากษา และบทความวิชาการ จึงได้รับประโยชน์อย่างยิ่งจากการนำ AI มาเป็นเครื่องมือช่วยดำเนินการวิจัย คู่มือฉบับนี้เป็นผลลัพธ์จากกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ที่เกิดจากการรวบรวมความรู้และประสบการณ์ของคณะทำงาน KM ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ผู้มีประสบการณ์ตรงในการประยุกต์ใช้ AI เพื่อการวิจัยทางกฎหมาย แม้ว่าแต่ละท่านอาจมีระดับความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนได้นำความรู้เฉพาะทางของตนมาแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด และบูรณาการเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมและเป็นระบบ

คู่มือฉบับนี้มีได้เกิดจากการรวบรวมทฤษฎีหรือแนวคิดในลักษณะที่เป็นนามธรรม หากแต่เกิดจากความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง การทดลองใช้งาน และบทเรียนทั้งความสำเร็จและความท้าทายที่คณะผู้จัดทำได้ประสบในการใช้ AI เป็นผู้ช่วยในการดำเนินการวิจัยด้านกฎหมาย ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ที่จะช่วยให้ผู้อ่านไม่ต้องเริ่มต้นจากศูนย์หรือลองผิดลองถูกด้วยตนเอง โดยที่เนื้อหาในคู่มือฉบับนี้ครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานการเข้าใจกระบวนการวิจัยทางกฎหมาย การเลือกใช้ AI ที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอน เทคนิคการเขียนคำสั่ง (Prompt) ที่มีประสิทธิภาพ จนถึงจรรยาบรรณในการใช้ AI เพื่อเป็นผู้ช่วยในการดำเนินการวิจัย โดยแต่ละส่วนได้รับการกลั่นกรองจากมุมมองที่หลากหลายของคณะผู้จัดทำ

คณะผู้จัดทำตระหนักดีว่าการนำ AI มาช่วยในการดำเนินการวิจัยด้านกฎหมายไม่ใช่เพียงแค่การลดเวลาและทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย แต่ยังเป็นการเปิดมิติใหม่ที่จะช่วยให้นักวิจัยสามารถค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น คณะผู้จัดทำจึงหวังว่าคู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยทุกท่าน ในการพัฒนาศักยภาพการวิจัยทางกฎหมายให้ก้าวทันโลกดิจิทัล และสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะเป็นประโยชน์ต่อวงการกฎหมายและสังคมไทยต่อไป

ข้อ 1 การเข้าใจกระบวนการของการทำงานวิจัยในการใช้ AI เป็นผู้ช่วย

การทำวิจัยทางนิติศาสตร์มีกระบวนการที่เป็นระบบและต้องอาศัยความเข้าใจที่ลึกซึ้งในข้อกฎหมาย คำพิพากษา และแนวคิดทางกฎหมาย การนำ AI มาเป็นผู้ช่วยในงานวิจัยจึงต้องเริ่มจากความเข้าใจในกระบวนการวิจัยอย่างชัดเจนก่อน เพื่อให้สามารถใช้ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงจุด

1.1 กระบวนการทำวิจัยทางกฎหมายและการประยุกต์ใช้ AI

การทำวิจัยทางนิติศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ซึ่ง AI สามารถช่วยเหลือได้ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

- 1) **การกำหนดหัวข้อและคำถามการวิจัย** - ในขั้นตอนนี้ AI สามารถช่วยระบุช่องว่างในการวิจัยปัจจุบัน และเสนอแนะหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจ ทันท่วงที ใหม่ และเป็นประโยชน์ เช่น ประเด็นกฎหมายที่กำลังเป็นที่ถกเถียง หรือความไม่ชัดเจนในการตีความกฎหมาย และการใช้กฎหมาย

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องสำรวจข้อมูลจำนวนมากเพื่อหาช่องว่างการวิจัย	AI สามารถรวบรวมข้อมูลจำนวนมากและนำเสนอประเด็นปัญหาที่เหมาะสมในการวิจัย
ใช้เวลานานในการสำรวจว่าประเด็นใดได้รับความสนใจ	AI สามารถสำรวจว่าประเด็นใดได้รับความสนใจได้อย่างรวดเร็ว
ต้องติดตามการพัฒนากฎหมายในหลายแหล่งข้อมูล	AI สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงกฎหมายจากหลายแหล่งพร้อมกัน
ต้องมีต้นทุนในการดำเนินการสำรวจประเด็นปัญหา	AI สามารถสำรวจประเด็นปัญหาได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือจัดทำเอกสาร

- 2) การสืบค้นข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรม - AI ช่วยในการค้นหาข้อมูลทางกฎหมาย เช่น คำพิพากษา บทบัญญัติ บทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทำแผนภาพ แผนภูมิ ตาราง และสถิติได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องใช้เวลามากแต่ AI สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องค้นหาในฐานข้อมูลหลายแหล่งที่ละแหล่ง	AI สามารถค้นหาข้อมูลจากหลายแหล่งพร้อมกัน
อาจพลาดข้อมูลสำคัญที่ใช้คำสำคัญต่างกัน	AI เข้าใจความหมายและบริบท สามารถค้นหาแม้ใช้คำต่างกัน
ต้องอ่านเอกสารจำนวนมากเพื่อคัดกรอง	AI สามารถสรุปเนื้อหาสำคัญจากเอกสารจำนวนมาก
ต้องค้นเอกสารหลายฉบับจนกว่าจะถึงเอกสารต้นฉบับที่แท้จริง	AI บางตัวบอกแหล่งที่มาของข้อมูล ทำให้สามารถสืบค้นไปถึงต้นฉบับ
ต้องศึกษารูปแบบการเขียนเชิงอรรถและการอ้างอิงหลายรูปแบบด้วยตนเอง	AI สามารถเขียนเชิงอรรถและการอ้างอิงได้ถูกต้องตามรูปแบบสากล

- 3) การเขียนวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย - AI สามารถเขียนวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัยได้ถูกต้องและครบถ้วนตามหัวข้อการวิจัย โดย AI แต่ละตัวสามารถเขียนวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสามารถนำวัตถุประสงค์ที่ AI ร่างมาบูรณาการให้สมบูรณ์ในงานของผู้วิจัย

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องศึกษาตัวอย่างงานวิจัยหลายชิ้นเพื่อเรียนรู้วิธีการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยที่ดี	AI สามารถเสนอวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหัวข้อวิจัยได้ทันที

ต้องใช้เวลานานในการปรับแก้ วัตถุประสงค์ให้มีความชัดเจน	AI สามารถปรับแก้และเสนอทางเลือก ของวัตถุประสงค์ได้รวดเร็วตาม คำแนะนำของผู้วิจัย
การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนของ กฎหมายที่จะศึกษาต้องใช้เวลาและ ทรัพยากรในการศึกษาอย่างมาก	AI สามารถแนะนำขอบเขตกฎหมายที่ ควรศึกษา ทั้งกฎหมายหลักและ กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน

- 4) การเขียนวิธีการดำเนินการวิจัย - AI สามารถช่วยเขียนวิธีการดำเนินการวิจัย รวมถึง
การช่วยกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย
การออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลวิจัย เช่น การออกแบบคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องศึกษาระเบียบวิธีวิจัยหลายรูปแบบ ก่อนเลือกวิธีที่เหมาะสม	AI สามารถแนะนำระเบียบวิธีวิจัยที่ เหมาะสมกับหัวข้อและวัตถุประสงค์ พร้อมข้อดีข้อเสีย
การกำหนดแหล่งข้อมูลตามกฎหมายที่ ต้องศึกษาต้องมีความรู้ในระบบ ฐานข้อมูลกฎหมาย	AI สามารถระบุแหล่งข้อมูลกฎหมายที่ สำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมข้อมูลการเข้าถึง

- 5) การเขียนเค้าโครงการวิจัย - AI สามารถเขียนเค้าโครงการวิจัยได้อย่างละเอียด
ครอบคลุมปัญหางานวิจัย พร้อมทำแผนภูมิเค้าโครงการวิจัย (conceptual
framework) ได้ดี

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องใช้เวลาในการสร้างเค้าโครงวิจัยทาง กฎหมายที่ครอบคลุมประเด็นตามหัวข้อ ที่ศึกษา	AI สามารถสร้างเค้าโครงวิจัยตาม มาตรฐานงานวิจัยทางนิติศาสตร์ได้หลาย รูปแบบให้เลือก

การจัดลำดับการนำเสนอประเด็น กฎหมายให้เป็นระบบต้องใช้ความเข้าใจ เชิงลึกในเนื้อหา	AI สามารถเสนอโครงสร้างการนำเสนอ ประเด็นกฎหมายที่เป็นลำดับ สอดคล้อง ตามตรรกะทางกฎหมาย
---	--

- 6) การรวบรวมทฤษฎีกฎหมาย ข้อกฎหมาย และคำพิพากษา - AI สามารถช่วยรวบรวมเนื้อหาทฤษฎีกฎหมาย กฎหมายของประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศจนถึงกฎหมายลำดับรอง รวมถึงช่วยรวบรวมคำพิพากษาของศาลในประเทศไทยและต่างประเทศได้อย่างละเอียด ทำให้นักวิจัยเห็นภาพรวมของการตีความและการปรับใช้กฎหมายในประเด็นที่ศึกษา

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
ต้องค้นหาคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลที่กระจัดกระจายและจำกัดการเข้าถึง	AI สามารถค้นหาและรวบรวมคำพิพากษาจากหลายฐานข้อมูลพร้อมจัดกลุ่มตามประเด็นทางกฎหมาย
ต้องอ่านและวิเคราะห์ด้วยบทกฎหมายกฎหมายลำดับรอง และคำพิพากษาจำนวนมากซึ่งใช้เวลานาน	AI สามารถช่วยสรุปกฎหมายและคำพิพากษาได้ทันทีในขณะที่รวบรวมข้อมูล
การเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศต้องมีทักษะภาษาและความรู้กฎหมายเปรียบเทียบ	AI ช่วยวิเคราะห์กฎหมายและคำพิพากษาเพื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทยได้ในขณะเดียวกัน

- 7) การวิเคราะห์ข้อมูล - AI ช่วยวิเคราะห์ประเด็นข้อกฎหมายเบื้องต้นให้ผู้วิจัย พร้อมทำแผนภาพ แผนภูมิ ตาราง และสถิติได้อย่างน่าสนใจได้ แต่ผู้วิจัยจะต้องนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษามาวิเคราะห์ด้วยตนเอง

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย

การวิเคราะห์ความสอดคล้องหรือขัดแย้งในกฎหมายต้องใช้การวิเคราะห์เชิงลึก	AI สามารถระบุความไม่สอดคล้องหรือข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายฉบับต่างๆได้อย่างเป็นระบบ
ต้องใช้เวลาออกแบบแผนภาพ แผนภูมิ ตารางให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญและน่าสนใจ	AI สามารถช่วยเสนอรูปแบบของแผนภาพ แผนภูมิ หรือเค้าโครงของตารางให้ครอบคลุมประเด็นสำคัญได้อย่างรวดเร็ว

- 8) การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล - AI ช่วยอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ได้

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
การเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายต้องอาศัยประสบการณ์และวิจารณ์ญาณ	AI สามารถเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายโดยอ้างอิงจากแนวปฏิบัติที่ดีในระดับสากล
ต้องเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กฎหมายกับทฤษฎีกฎหมายและบริบททางสังคม	AI สามารถเสนอมุมมองการเชื่อมโยงระหว่างกฎหมาย ทฤษฎี และบริบททางสังคมได้หลากหลาย

- 9) การนำเสนอผลการวิจัย - AI ช่วยในการสรุปประเด็นสำคัญ สร้างสื่อการนำเสนอ และเตรียมการนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
การเตรียมสื่อนำเสนอที่กระชับแต่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะการสรุปความ	AI สามารถช่วยสรุปประเด็นสำคัญของงานวิจัยเป็นข้อความกระชับ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา

เปรียบเทียบวิธีการแบบดั้งเดิมกับการใช้ AI:	
วิธีการแบบดั้งเดิม	การใช้ AI เป็นผู้ช่วย
การออกแบบสไลด์นำเสนอที่มีความน่าสนใจต้องใช้ทักษะการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์	AI สามารถออกแบบโครงสร้างสไลด์และสร้างภาพประกอบที่ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจแนวคิดทางกฎหมายที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น

1.2 ความสำคัญของการเข้าใจกระบวนการวิจัยก่อนใช้ AI

การเข้าใจกระบวนการวิจัยอย่างถ่องแท้เป็นพื้นฐานสำคัญในการใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้ผู้วิจัยสามารถ:

- 1) ใช้ AI อย่างมีเป้าหมาย - เมื่อเข้าใจว่ากำลังอยู่ในขั้นตอนใดของการวิจัย จะสามารถเลือกใช้ AI ที่เหมาะสมกับงานในขั้นตอนนั้น ๆ แทนที่จะใช้ “แบบสะเปะสะปะ” ไร้ทิศทาง
- 2) มีวิจรณ์ญาณในการใช้ผลลัพธ์จาก AI - การเข้าใจกระบวนการวิจัยทำให้สามารถประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อมูลที่ได้จาก AI ไม่ใช่เชื่อและใช้ทุกอย่างที่ AI แนะนำโดยไม่มีการกลั่นกรอง
- 3) ใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริม ไม่ใช่ทดแทน - การเข้าใจว่า AI เป็นเพียงเครื่องมือช่วยในการวิจัย ไม่ใช่ผู้ทำวิจัยแทนมนุษย์ ทำให้ผู้วิจัยยังคงควบคุมทิศทางและคุณภาพของงานวิจัยได้
- 4) บูรณาการ AI เข้ากับกระบวนการวิจัยได้อย่างราบรื่น - การเข้าใจทั้งกระบวนการวิจัยและความสามารถของ AI ทำให้สามารถสร้างกระบวนการทำงานที่ผสมผสานจุดแข็งของทั้งมนุษย์และ AI ได้อย่างลงตัว

การประยุกต์ใช้ AI ในงานวิจัยเชิงคุณภาพด้านกฎหมาย

สรุปการใช้ AI เป็นผู้ช่วยในงานวิจัยทางกฎหมาย 9 ขั้นตอน

1. การกำหนดหัวข้อและคำถามการวิจัย

- ระบุช่องว่างในการวิจัยปัจจุบัน (Research Gaps)
- เสนอแนะหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจ ทันท่วงที ใหม่ และเป็นประโยชน์

2. การสืบค้นข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรม

- ค้นหาข้อมูลทางกฎหมายจากหลายแหล่งพร้อมกัน (คำพิพากษา บทบัญญัติ บทความ)
- จัดทำเชิงอรรถและการอ้างอิงตามรูปแบบสากล พร้อมแผนภาพ แผนภูมิ ตาราง

3. การเขียนวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

- เขียนวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องและครบถ้วนตามหัวข้อการวิจัย
- แนะนำขอบเขตกฎหมายที่ควรศึกษา ทั้งกฎหมายหลักและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4. การเขียนวิธีการดำเนินการวิจัย

- ช่วยกำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ออกแบบเครื่องมือการเก็บข้อมูลวิจัย เช่น คำถามสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การเขียนเค้าโครงการวิจัย

- เขียนเค้าโครงการวิจัยอย่างละเอียด ครอบคลุมปัญหามานานวิจัย
- จัดทำแผนภูมิเค้าโครงการวิจัย (conceptual framework)

6. การรวบรวมทฤษฎีกฎหมาย ข้อกฎหมาย และคำพิพากษา

- รวบรวมทฤษฎีกฎหมาย กฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ
- รวบรวมคำพิพากษาของศาลไทยและต่างประเทศอย่างละเอียด

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ประเด็นข้อกฎหมายเบื้องต้นให้ผู้วิจัย
- จัดทำแผนภาพ แผนภูมิ ตาราง และสถิติที่น่าสนใจ

8. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูล

- ช่วยอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์
- เสนอแนะแนวทางการพัฒนากฎหมายโดยอ้างอิงจากแนวปฏิบัติที่ดีในระดับสากล

9. การนำเสนอผลการวิจัย

- ช่วยสรุปประเด็นสำคัญอย่างกระชับ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา
- สร้างสื่อการนำเสนอในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย

เมื่อผู้วิจัยเข้าใจกระบวนการวิจัยทางกฎหมายแล้ว จะสามารถใช้ AI เป็นผู้ช่วยที่มีประสิทธิภาพ เสริมศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลและประหยัดเวลาในขั้นตอนต่าง ๆ ทำให้สามารถทุ่มเทเวลาและพลังงานไปกับการวิเคราะห์เชิงลึกและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้มากขึ้น

ข้อ 2 การเลือกใช้ AI

2.1 ศักยภาพและข้อจำกัดของ AI แต่ละโปรแกรม

AI ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิจัยทางกฎหมาย ด้วยความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก การวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย และการสืบค้นคำพิพากษาได้อย่างรวดเร็ว AI แต่ละระบบมีจุดแข็งและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ความสามารถในการรองรับภาษาไทย และความทันสมัยของข้อมูล อย่างไรก็ตาม พึงตระหนักว่าเทคโนโลยี AI มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดที่ปรากฏในปัจจุบันอาจได้รับการแก้ไขในอนาคตอันใกล้ การติดตามพัฒนาการของเครื่องมือเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อควรระวัง: แม้ว่า AI จะอำนวยความสะดวกในการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลทางกฎหมาย แต่นักวิจัยพึงตระหนักว่า ฐานข้อมูลกฎหมายที่เป็นทางการอย่าง WestLaw, LexisNexis, HeinOnline และ Black's Law Dictionary ยังคงเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือสูงสุด ที่ไม่อาจละเลยได้ในงานวิจัยทางกฎหมายที่มีคุณภาพ นักวิจัยควรใช้ AI เป็นเครื่องมือเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังคงต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้เสมอ

2.1.1 Perplexity AI

Perplexity AI เป็น AI ที่ทำหน้าที่เสมือน “Answer Engine” ที่ออกแบบมาเพื่อตอบสนองการค้นหาข้อมูลเชิงลึก โดยเฉพาะในงานวิจัยทางกฎหมาย Perplexity AI มีความสามารถหลากหลายที่เอื้อต่องานวิจัยด้านกฎหมาย ได้แก่

- 1) ค้นหาและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Case Law) ได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้นักวิจัยหาตัวอย่างคดีและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ตีความบทบัญญัติกฎหมายและอธิบายนัยสำคัญของกฎหมายนั้น ๆ

- 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบระบบกฎหมายระหว่างประเทศหรือเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป
- 4) ผสานข้อมูลแบบเรียลไทม์ ทำให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลกฎหมายล่าสุดเสมอ
- 5) มีฟีเจอร์ “Deep Research” ที่ช่วยประหยัดเวลาในการทำวิจัยเชิงลึกและวิเคราะห์

จุดเด่น

- 1) ข้อมูลอัปเดตทันสมัยจากแหล่งข้อมูลจำนวนมาก
- 2) ให้การอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลทางกฎหมายที่น่าเชื่อถือ ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัย พร้อมลิงก์ไปยังเอกสารต้นฉบับ

จุดอ่อน

- 1) ยังไม่รองรับการวิเคราะห์เอกสารภาษาไทยเชิงลึก (ข้อมูลที่เป็นภาษาไทยยังไม่ครบถ้วน)
- 2) แม้จะมีการอ้างอิงแหล่งที่มา แต่ยังมีโอกาสที่ AI จะให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือน
- 3) ต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างระมัดระวังก่อนนำไปใช้ในงานวิจัยจริง

2.1.2 Claude

Claude เป็น AI ที่มีความสามารถในการเข้าใจและประมวลผลภาษาธรรมชาติขั้นสูง รวมถึงสามารถทำงานได้กับหลายภาษารวมถึงภาษาไทย มีฐานความรู้ที่ครอบคลุมหลากหลายสาขา รวมถึงกฎหมาย ปรัชญา ประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนและจัดระเบียบเนื้อหาในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

- 1) ช่วยในการวิจัยทางกฎหมายและการวิเคราะห์คำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐาน
- 2) สามารถสนทนากับพื้นฐานของเอกสาร ช่วยในการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมาย
- 3) ร่างเนื้อหารายงานการวิจัยได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ

จุดเด่น

- 1) Claude สามารถอ้างอิงข้อมูลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องก่อนให้คำตอบ ลดโอกาสในการให้ข้อมูลที่ผิดพลาด
- 2) มีความสามารถที่โดดเด่นด้านภาษา ซึ่งนอกจากรองรับได้หลายภาษาแล้ว Claude ยังถือเป็น AI ที่สามารถเข้าใจภาษาไทยได้ดีที่สุดในปัจจุบัน

จุดอ่อน

- 1) มีข้อจำกัดในการประมวลผลเอกสารที่มีความยาวมาก
- 2) อาจมีความล่าช้าในการตอบสนองเมื่อใช้งานในช่วงที่มีผู้ใช้งานมาก
- 3) ยังไม่มีฐานข้อมูลกฎหมายไทยโดยเฉพาะ

2.1.3 ChatGPT

ChatGPT เป็นโมเดลภาษาขนาดใหญ่ (Large Language Model) ซึ่งได้รับการฝึกฝนจากข้อมูลจำนวนมหาศาลรวมถึงเอกสารทางกฎหมาย และยังสามารถประมวลผลขั้นสูงด้วยภาษาที่เป็นธรรมชาติ (NLP) ChatGPT จึงมีความสามารถที่โดดเด่นในการช่วยนักวิจัยกฎหมายในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการวิเคราะห์ข้อความ การสรุปเนื้อหา การสร้างเอกสารร่าง รวมถึงช่วยสรุปสาระสำคัญของคำพิพากษาและข้อความทางกฎหมาย รวมถึงเสนอแนวทางการวิเคราะห์ข้อกฎหมายต่าง ๆ ได้

จุดเด่น

- 1) การสรุปและสังเคราะห์: สามารถรวบรวมกฎหมาย หลักคำพิพากษา และตำรา ให้เป็นสรุปสั้น ๆ ช่วยประหยัดเวลาการอ่านเอกสารต้นฉบับจำนวนมาก
- 2) การร่างโครงงานวิจัย: ช่วยสร้างโครงงานหรือร่างบทความ พร้อมเสนอประเด็นโต้แย้งและแนวทางวิเคราะห์ได้อย่างรวดเร็ว
- 3) ปรับใช้ตามบริบท: สามารถปรับโทนภาษา รูปแบบการนำเสนอ และระดับความลึกของเนื้อหา ตามความต้องการของผู้ใช้งานได้หลากหลาย

จุดอ่อน

- 1) การสร้างข้อมูลเท็จ (Hallucination): มีโอกาส “แต่ง” คำพิพากษาหรืออ้างอิงที่ไม่มีอยู่จริง จึงต้องตรวจสอบทุกข้อมูลอย่างรอบคอบ
- 2) ขีดจำกัดข้อมูลถึงปี 2021: ความรู้ของโมเดลสิ้นสุดที่กันยายน 2021 ทำให้ไม่ครอบคลุมพัฒนาการกฎหมายล่าสุด จึงจำเป็นต้องเสริมด้วยงานวิจัยปัจจุบัน
- 3) ติความเชิงลึกจำกัด: บางครั้งไม่สามารถจับความแตกต่างเชิงลึกของหลักกฎหมาย หรือความแตกต่างระหว่างเขตอำนาจศาลได้อย่างครบถ้วน

2.1.4 NotebookLM

NotebookLM เป็นเครื่องมือ AI จาก Google โดยที่ความสามารถของ NotebookLM ในการช่วยงานวิจัยทางกฎหมายมีดังนี้

- 1) รองรับการอัปโหลดเอกสารกฎหมาย เช่น แฟ้มคดี คำฟ้อง หรือบันทึกการวิจัย และแปลงเป็นรูปแบบพอดคาสต์เพื่อการรับฟังและทบทวน
- 2) สร้างสรุป (Overview) ของเอกสารกฎหมายที่อัปโหลด ทำให้เข้าใจประเด็นสำคัญได้อย่างรวดเร็ว
- 3) สร้างเอกสารสรุปย่อ (Briefing Doc) และเอกสารคำถามที่พบบ่อย (FAQ) จากแหล่งข้อมูลทางกฎหมาย

จุดเด่น

- 1) สามารถอัปโหลดได้ถึง 50 แหล่งข้อมูล ทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความซับซ้อนเป็นจำนวนมากพร้อมกันได้
- 2) การแปลงเอกสารเป็นพอดคาสต์ช่วยให้สามารถทบทวนข้อมูลในขณะเดินทางหรือทำกิจกรรมอื่น
- 3) สามารถใช้งานได้ฟรีผ่านบัญชี Google
- 4) ถาม - ตอบ เกี่ยวกับเอกสารที่อัปโหลดได้ พร้อมบอกแหล่งที่มาว่าข้อมูลคำตอบมาจากเอกสารใดหน้าใด ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

จุดอ่อน

- 1) ยังไม่รองรับไฟล์เอกสารสแกนที่มีคุณภาพต่ำ
- 2) มีข้อจำกัดในการประมวลผลเอกสารภาษาอื่นนอกเหนือจากภาษาอังกฤษ
- 3) ไม่สามารถให้คำตอบนอกเหนือจากเอกสารที่อัปโหลดได้

2.1.5 SciSpace

SciSpace (เดิมชื่อ Typeset) เป็นแพลตฟอร์มที่ช่วยในการค้นหา อ่าน ทำความเข้าใจ และเรียนรู้ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ โดยอาศัยความสามารถของ AI ความสามารถของ SciSpace ในการช่วยงานวิจัยทางกฎหมายมีดังนี้

- 1) การเข้าถึงบทความวิจัยจำนวนมาก โดยที่สามารถรวบรวมบทความวิจัยประมาณ 137.8 ล้านบทความ ตีพิมพ์ระหว่างปี 1800-2023 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทความประเภท Open Access
- 2) ใช้เทคโนโลยี AI ที่เรียกว่า “Copilot” เพื่อช่วยในการอ่าน ทำความเข้าใจ และเรียนรู้ผลงานวิจัย รวมถึงการอธิบายภาพหรือตารางในบทความ
- 3) ช่วยค้นหาคำถามใหม่สำหรับงานวิจัย
- 4) สามารถสรุป ข้อสรุป และผลค้นพบจากหลายไฟล์ PDF

จุดเด่น

- 1) ความครอบคลุมของแหล่งข้อมูล: มีฐานข้อมูลบทความวิจัยขนาดใหญ่ที่ครอบคลุมช่วงเวลายาวนาน
- 2) ความสามารถในการวิเคราะห์ PDF: ช่วยให้ผู้ใช้สามารถสกัดข้อมูลสำคัญจากเอกสาร PDF ได้อย่างรวดเร็ว
- 3) เครื่องมือเสริมที่หลากหลาย: นอกจากการค้นหาและอ่านบทความแล้ว ยังมีเครื่องมือเสริมที่ช่วยในการเขียนและอ้างอิงบทความ

จุดอ่อน

- 1) แม้จะรองรับหลายภาษา รวมถึงภาษาไทย แต่จากการทดลองพบว่าการตอบคำถามด้วยภาษาไทยยังไม่ถูกต้องและสมบูรณ์เท่าที่ควร

- 2) เน้นงานวิจัยวิทยาศาสตร์มากกว่ากฎหมาย
- 3) มีข้อจำกัดในการเข้าถึงบทความแบบเต็มที่ไม่ใช่ Open Access

2.1.6 DeepSeek

Deepseek เป็น AI ที่มีความสามารถในการสร้างข้อความที่มีความหมายและเป็นธรรมชาติ และมีจุดเด่นในด้านความเข้าใจบริบทและการปรับตัวให้เข้ากับงานเฉพาะทาง เช่น การแปลภาษา การวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างเนื้อหา จึงมีความสามารถในการวิเคราะห์และวิจัยทางกฎหมาย ด้วยความสามารถดังนี้

- 1) สามารถวิเคราะห์ฐานข้อมูลกฎหมายขนาดใหญ่และให้คำตอบต่อคำถามเฉพาะพร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2) สามารถร่างเอกสารรายงานการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว
- 3) สามารถตรวจจับข้อผิดพลาดและการละเว้นในเอกสาร ช่วยลดความผิดพลาดของมนุษย์

จุดเด่น

- 1) มีความสามารถเฉพาะทางสำหรับวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมาย
- 2) สามารถวิเคราะห์รูปแบบในคำตัดสินของศาลก่อนหน้านี้และช่วยคาดการณ์ผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการฟ้องร้อง

จุดอ่อน

- 1) แม้จะมีความสามารถสูง แต่ AI ยังคงมีความเสี่ยงในการให้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์
- 2) อาจมีข้อจำกัดในการเข้าใจบริบททางกฎหมายที่ซับซ้อนหรือเฉพาะเจาะจง
- 3) อินเทอร์เฟซ (หน้าตาโปรแกรม) ใช้งานค่อนข้างซับซ้อน

2.1.7 AnswerThis

AnswerThis เป็นเครื่องมือ AI ที่ช่วยทำให้การทบทวนวรรณกรรมและการวิจัยทางวิชาการง่ายขึ้น ความสามารถของ AnswerThis ในการช่วยงานวิจัยทางกฎหมายมีดังนี้

- 1) การเข้าถึงบทความวิจัยจำนวนมาก: สามารถเข้าถึงบทความวิจัยกว่า 200 ล้านบทความ
- 2) การทำ Literature Review: สามารถทำการทบทวนวรรณกรรมได้ในเวลาไม่กี่นาทีด้วย AnswerThis.io
- 3) การค้นหาช่องว่างในงานวิจัย: ช่วยในการระบุช่องว่างในงานวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมืออาชีพ
- 4) มีฟีเจอร์ที่ช่วยสกัดข้อมูลสำคัญจากเอกสาร PDF ได้ทันที

จุดเด่น

- 1) ความรวดเร็วในการค้นหาข้อมูล: ช่วยประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูลและทำการทบทวนวรรณกรรม
- 2) การอ้างอิงที่ถูกต้อง: ให้ผลลัพธ์ที่มีการอ้างอิงที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ

จุดอ่อน

- 1) การเน้นวิจัยวิชาการทั่วไป: อาจไม่มีคุณสมบัติเฉพาะทางสำหรับการวิจัยทางกฎหมายโดยตรง
- 2) อาจมีข้อจำกัดในการเข้าใจบริบททางกฎหมายที่ซับซ้อนหรือเฉพาะเจาะจง

2.1.8 Grok

Grok เป็นโมเดลภาษาพัฒนาจากบริษัท xAI ของ Elon Musk ที่ชูจุดแข็งเรื่องการเข้าถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์ผ่านโซเชียลมีเดีย (X) และเว็บไซต์สาธารณะ ทำให้ตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือข่าวสารทางกฎหมายที่เพิ่งเกิดขึ้นได้ทันที โดยที่ Grok 3 มาพร้อมโหมดการคิดหลายระดับ (“Think” และ “Big Brain”) ที่ช่วยเสริมความลึกในการวิเคราะห์ และ DeepSearch ซึ่งเป็นเครื่องมือค้นคว้าอัจฉริยะสแกนเว็บและโพสต์บน X เพื่อนำเสนอสาระสำคัญได้รวดเร็ว

จุดเด่น

- 1) ข้อมูลเรียลไทม์: เข้าถึงและวิเคราะห์ข่าวกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำพิพากษาที่เพิ่งเผยแพร่ได้ทันทีผ่าน X และเว็บไซต์สาธารณะ

- 2) โหมดการคิดเชิงลึก: “Think” และ “Big Brain” เพิ่มประสิทธิภาพในการวิเคราะห์บทกฎหมายเชิงซับซ้อน เช่น การเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ
- 3) การสแกนเอกสารจำนวนมาก: สามารถอ่านและสังเคราะห์ข้อความจากหลายแหล่งพร้อมกันได้อย่างรวดเร็ว เหมาะกับงานที่ต้องวิเคราะห์คดีจำนวนมาก

จุดอ่อน

- 1) ขอบเขตข้อมูลเฉพาะทางจำกัด: การฝึกโมเดลที่เน้นข้อมูลกว้างอาจทำให้พลาดรายละเอียดเชิงลึกในบางสาขากฎหมายเฉพาะทาง
- 2) อคติจากโซเชียลมีเดีย: ข้อมูลจาก X อาจมีอคติหรือข้อมูลผิดพลาดปะปน จึงต้องพิจารณาความน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้

2.2 การเลือกใช้ AI ในแต่ละขั้นตอนของการทำงานวิจัย

2.2.1 การกำหนดหัวข้อและขอบเขตการวิจัย

- 1) Perplexity AI - เหมาะสมที่สุดเนื่องจากมีข้อมูลที่อัปเดตทันสมัย สามารถระบุช่องว่างในการวิจัยทางกฎหมายได้อย่างรวดเร็ว และมีความสามารถในการเชื่อมโยงประเด็นกฎหมายกับบริบทปัจจุบัน
- 2) Claude - มีความสามารถในการวิเคราะห์บริบทกฎหมายเชิงลึกและเข้าใจภาษาไทยได้ดี สามารถเสนอหัวข้อวิจัยที่ครอบคลุมทั้งนิติกฎหมายและสังคม
- 3) SciSpace - เข้าถึงบทความวิจัยจำนวนมากและสามารถระบุแนวโน้มการวิจัยล่าสุด ช่วยค้นหาช่องว่างทางวิชาการในงานกฎหมาย

2.2.2 การทบทวนวรรณกรรมและสืบค้นข้อมูล

- 1) SciSpace - มีฐานข้อมูลกว่า 137.8 ล้านบทความและใช้ Semantic Search ช่วยค้นหาคำถามที่เกี่ยวข้องโดยเข้าใจบริบทของคำถามแทนการค้นหาคำหลักเท่านั้น
- 2) AnswerThis - ออกแบบมาสำหรับการทำ Literature Review โดยเฉพาะ สามารถระบุช่องว่างวิจัยและวิเคราะห์แนวโน้มได้รวดเร็วภายในไม่กี่นาที

- 3) NotebookLM - สามารถอัปโหลดเอกสารจำนวนมาก (สูงสุด 50 ชิ้น) และสร้างสรุปอัตโนมัติ รวมทั้งตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาพร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาที่ชัดเจน

2.2.3 การวิเคราะห์ข้อกฎหมายและคำพิพากษา

- 1) DeepSeek - มีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมาย สามารถวิเคราะห์รูปแบบในคำพิพากษาเพื่อระบุแนวโน้มการตีความกฎหมาย
- 2) Claude - มีความสามารถในการเข้าใจภาษาไทยได้ดีที่สุดในปัจจุบัน ช่วยวิเคราะห์เอกสารกฎหมายภาษาไทยได้อย่างลึกซึ้งโดยใช้ Hierarchical Attention Mechanism
- 3) ChatGPT Plus - สามารถสร้าง Legal Argument Map เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรากฎหมายแบบ Interactive ช่วยให้เห็นภาพรวมการเชื่อมโยงประเด็นกฎหมาย

2.2.4 การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) NotebookLM - เหมาะสมที่สุดเนื่องจากสามารถวิเคราะห์เอกสารที่อัปโหลดและตอบคำถามเฉพาะเจาะจงพร้อมระบุแหล่งที่มาชัดเจน การแปลงเอกสารเป็นรูปแบบพอดคาสต์ช่วยในการทบทวนข้อมูล
- 2) Claude - วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างละเอียด เหมาะกับการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยในคดีกฎหมายที่ซับซ้อน
- 3) Perplexity AI - สามารถค้นหาข้อมูลเชิงลึกจากแหล่งที่น่าเชื่อถือและเชื่อมโยงประเด็นทางกฎหมายจากหลายแหล่ง พร้อมลิงก์ไปยังเอกสารต้นฉบับ

2.2.5 การเขียนและเรียบเรียงรายงานวิจัย

- 1) Claude - มีความสามารถเขียนเอกสารวิชาการระดับสูง วางโครงสร้างรายงานตามมาตรฐานวิชาการ และเข้าใจภาษาไทยได้ดี
- 2) ChatGPT - ช่วยร่างบทความและสร้างโครงร่างรายงานที่มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นตรรกะ สามารถปรับระดับความซับซ้อนของการเขียนได้ตามกลุ่มเป้าหมาย

- 3) DeepSeek - สามารถตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กับหลักกฎหมาย ช่วยตรวจจับข้อผิดพลาดและการละเว้นในเอกสาร

2.2.6 การแก้ไขและปรับปรุงรายงาน

- 1) Perplexity AI - ตรวจสอบความถูกต้องและความทันสมัยของแหล่งข้อมูลอ้างอิง มีระบบอัปเดตข้อมูลเรียลไทม์และตรวจสอบการอ้างอิงอัตโนมัติ
- 2) Claude - มีความสามารถในการปรับแต่งภาษาทางกฎหมายให้ถูกต้องและกระชับ สามารถตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ศัพท์และไวยากรณ์ภาษาไทย
- 3) SciSpace - ใช้ AI ตรวจจับช่องว่างทางตรรกะในงานเขียน และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างส่วนต่าง ๆ ของงานวิจัย

2.2.7 การนำเสนอผลการวิจัย

- 1) ChatGPT Plus - สร้างสคริปต์นำเสนอที่ปรับระดับความซับซ้อนตามกลุ่มเป้าหมาย คาดการณ์คำถามที่อาจเกิดขึ้น และช่วยเตรียมคำตอบได้อย่างเหมาะสม
- 2) NotebookLM - แปลงข้อมูลวิจัยเป็นรูปแบบอินโฟกราฟิกและสื่อมัลติมีเดีย ช่วยให้การนำเสนอมีความน่าสนใจและเข้าใจง่าย
- 3) Claude - จัดระเบียบข้อมูลซับซ้อนให้เป็นรูปแบบที่นำเสนอได้ชัดเจน สามารถสร้างสรุปประเด็นสำคัญที่กระชับแต่ครอบคลุม

2.3 การปรับใช้ AI ตามขั้นตอนวิจัยทางกฎหมาย

2.3.1 ขั้นตอนที่ 1: การกำหนดปัญหาวิจัย

แนวทางการใช้งาน: ใช้ Perplexity AI เป็นหลักสำหรับการสำรวจแนวโน้มกฎหมาย ปัจจุบัน ร่วมกับ Claude เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญและความลึกซึ้งของประเด็นปัญหา

ตัวอย่าง Prompt:

- Perplexity AI: “ระบุประเด็นกฎหมายที่กำลังเป็นข้อถกเถียงในไทยปี 2025 เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พร้อมช่องว่างการวิจัยและงานวิจัยล่าสุด 3 เรื่อง”
- Claude: “วิเคราะห์ความสำคัญและความซับซ้อนของประเด็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระบบ AI ของไทย เปรียบเทียบกับ GDPR และเสนอคำถามวิจัย 3 ข้อที่มีคุณค่าทางวิชาการ”

เทคนิคการใช้: ทำ Cross-check ข้อมูลระหว่าง Perplexity AI (ข้อมูลปัจจุบัน) กับ SciSpace (แนวโน้มงานวิจัย) เพื่อระบุช่องว่างการวิจัยที่แท้จริง หลังจากนั้นใช้ Claude วิเคราะห์และกลั่นกรองหัวข้อวิจัยที่มีคุณค่า

2.3.2 ขั้นตอนที่ 2: การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการใช้งาน: ใช้ SciSpace ค้นหาบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นอัปโหลดเอกสารสำคัญเข้าสู่ NotebookLM เพื่อวิเคราะห์เชิงลึก

ตัวอย่าง Prompt:

- SciSpace: “ค้นหาบทความวิจัยเกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบในสื่อสังคมออนไลน์ตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ระหว่างปี 2020 - 2025”
- NotebookLM: “จากบทความที่อัปโหลดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในสื่อออนไลน์ สร้างตารางเปรียบเทียบแนวคิดหลัก ทฤษฎีกฎหมาย และข้อเสนอแนะ ระบุข้อโต้แย้งที่สำคัญระหว่างนักวิชาการ”

เทคนิคการใช้: อัปโหลดบทความสำคัญ 10-15 ชิ้นเข้า NotebookLM แล้วใช้คำสั่ง เช่น “สร้างแผนภาพความเชื่อมโยงทฤษฎีกฎหมายที่พบในบทความทั้งหมด” และ “ระบุช่องว่างวิจัยที่ไม่มีบทความใดกล่าวถึง” เพื่อสร้าง Literature Map ที่ครบถ้วน

2.3.3 ขั้นตอนที่ 3: การวิเคราะห์ข้อกฎหมายและคำพิพากษา

แนวทางการใช้งาน: ใช้ DeepSeek และ ChatGPT วิเคราะห์แนวโน้มคำพิพากษา ร่วมกับ Claude เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างกฎหมายและบริบททางสังคม

ตัวอย่าง Prompt:

- DeepSeek: “วิเคราะห์แนวโน้มคำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 27 พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ ระหว่างปี 2560 - 2568 โดยแบ่งตามประเภทความผิดและแนวทางการตีความของศาล”
- Claude: “จงวิเคราะห์ความแตกต่างของการตีความมาตรา 27 พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ ในคำพิพากษาของศาลไทยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายสากล ระบุปัจจัยที่ส่งผลต่อการตีความในแต่ละคดี”

เทคนิคการใช้: ใช้ ChatGPT Plus สร้าง Legal Argument Map เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อกฎหมายต่างๆ ก่อนนำเข้า Claude เพื่อวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นการวิเคราะห์หลายชั้น (Hierarchical Analysis) เพื่อเข้าใจทั้งตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา และบริบททางสังคม

2.3.4 ขั้นตอนที่ 4: การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

แนวทางการใช้งาน: อัปโหลดข้อมูลทั้งหมดเข้า NotebookLM เพื่อจัดระเบียบและวิเคราะห์เบื้องต้น แล้วใช้ Claude วิเคราะห์เชิงลึก

ตัวอย่าง Prompt:

- NotebookLM: “จากข้อมูลทั้งหมดที่อัปโหลด สร้างตารางสรุปประเด็นหลักของคำพิพากษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มออนไลน์ แยกตามปี คำตัดสิน และหลักกฎหมายที่ใช้”
- Claude: “วิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงในการตีความความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มออนไลน์ในคำพิพากษาระหว่างปี 2560-2568 ระบุปัจจัยทางสังคม เทคโนโลยี และกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงนี้”

เทคนิคการใช้: ใช้ Perplexity AI ตรวจสอบข้อมูลล่าสุดเพื่อยืนยันความถูกต้องก่อนนำเข้าการวิเคราะห์ และสร้างการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ (สถิติคดี) กับข้อมูลเชิงคุณภาพ (การตีความกฎหมาย)

2.3.5 ขั้นตอนที่ 5: การเขียนรายงานวิจัย

แนวทางการใช้งาน: ใช้ Claude เขียนโครงร่างและเนื้อหาวิจัย ร่วมกับ ChatGPT ตรวจสอบความถูกต้องทางกฎหมาย

ตัวอย่าง Prompt:

- Claude: “สร้างโครงร่างบทความวิจัยเรื่อง 'ความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัลตามกฎหมายไทย โดยแบ่งเป็น 5 ส่วนหลัก รวมบทนำ ทบทวนวรรณกรรม กรอบทฤษฎี วิธีวิจัย การวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ”
- ChatGPT: “ตรวจสอบความถูกต้องทางกฎหมายของร่างบทความในส่วนการวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความสอดคล้องกับคำพิพากษาล่าสุด”

เทคนิคการใช้: ใช้ Prompt แบบ 4 ท่อน (ตามหัวข้อ 3.1) โดยกำหนดบทบาท ระบุขอบเขต กำหนดเป้าหมาย และระบุความต้องการพิเศษให้ชัดเจน เช่น:

“ให้ทำหน้าที่เป็นศาสตราจารย์ด้านกฎหมายเทคโนโลยี (บทบาท) กำลังเขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัลตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับ EU Digital Services Act (ขอบเขต) ต้องการร่างบทวิเคราะห์และวิจารณ์ความแตกต่างระหว่างสองระบบกฎหมายพร้อมข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (เป้าหมาย) โดยใช้รูปแบบการเขียนเชิงวิชาการแบบไทย เน้นการอ้างอิงที่ถูกต้องตามรูปแบบ Turabian และเชื่อมโยงกับคำพิพากษาล่าสุดของศาลไทย (ความต้องการพิเศษ)”

2.3.6 ขั้นตอนที่ 6: การนำเสนอผลการวิจัย

แนวทางการใช้งาน: ใช้ ChatGPT Plus สร้างสไลด์นำเสนอและประเด็นสำคัญ ร่วมกับ NotebookLM จัดทำภาพประกอบ

ตัวอย่าง Prompt:

- ChatGPT Plus: “สร้างโครงสไลด์นำเสนองานวิจัยเรื่อง 'ความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัล' สำหรับการประชุมวิชาการ 20 นาที เน้นประเด็นหลัก ข้อ

ค้นพบสำคัญ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย พร้อมคำถามที่คาดว่าจะได้รับและแนวทางการตอบ”

- NotebookLM: “สร้างแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ฯ และความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัล แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงและช่องว่างทางกฎหมายที่ค้นพบจากงานวิจัย”

เทคนิคการใช้: ใช้ Claude เพื่อปรับปรุงการเล่าเรื่อง (Storytelling) ให้มีความน่าสนใจและเข้าถึงผู้ฟังที่มีพื้นฐานต่างกัน โดยใช้คำสั่ง “ปรับปรุงการนำเสนอผลการวิจัยเรื่องความรับผิดของแพลตฟอร์มดิจิทัลให้เข้าใจง่ายสำหรับผู้ฟังที่ไม่มีพื้นฐานกฎหมาย แต่ยังคงความถูกต้องทางวิชาการ เน้นการใช้ตัวอย่างและกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นจริง”

ตารางเปรียบเทียบจุดเด่นของ AI

AI	การสืบค้น ข้อมูล	การวิเคราะห์	การเขียน	การอ้างอิง	รองรับ ภาษาไทย
Perplexity AI	★★★★★ ★	★★★★☆ ☆	★★★★☆ ☆	★★★★★ ★	★★★★★ ☆
Claude	★★★★☆ ☆	★★★★★ ★	★★★★★ ★	★★★★☆ ☆	★★★★★ ★
ChatGPT	★★★★★ ☆	★★★★★ ☆	★★★★★ ☆	★★★★★ ☆	★★★★★ ☆
NotebookLM	★★★☆☆ ☆	★★★★★ ☆	★★★★☆ ☆	★★★★★ ☆	★★★☆☆ ☆
SciSpace	★★★★★ ★	★★★★☆ ☆	★★★☆☆ ☆	★★★★★ ★	★★★☆☆ ☆
DeepSeek	★★★★☆ ☆	★★★★★ ☆	★★★★☆ ☆	★★★★★ ☆	★★★★★ ★
Answers	★★★★★ ☆	★★★★☆ ☆	★★★☆☆ ☆	★★★★★ ☆	★★★☆☆ ☆
Grok	★★★★★ ☆	★★★★★ ☆	★★★★☆ ☆	★★★☆☆ ☆	★★★☆☆ ☆

ข้อ 3 การเขียน Prompt

การเขียน Prompt ที่ดีเป็นกุญแจสำคัญในการได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพจาก AI โดยเฉพาะในการทำวิจัยทางนิติศาสตร์ ซึ่งต้องการความแม่นยำและความเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้การเขียน Prompt ที่ดีจะช่วยให้ AI เข้าใจความต้องการของเราได้ชัดเจนและให้ผลลัพธ์ที่ตรงประเด็น ซึ่งในปัจจุบันเทคนิคหนึ่งที่ผู้ใช้งานนิยมมากคือ การให้ AI ช่วยเขียน Prompt หรือระบุหัวข้อที่ต้องใส่ใน Prompt ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาที่ต้องการจริง เพื่อนำ Prompt ที่ AI ช่วยคิดให้ไปใช้ได้

เทคนิคการเขียน Prompt แบบ 4 ท่อน

ตามที่แนะนำในแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการเขียน Prompt เพื่อใช้ AI ในการวิจัย การเขียน Prompt แบบ 4 ท่อนเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย:

1) ท่อนที่ 1: กำหนดบทบาทสมมติ (Role Definition)

- กำหนดบทบาทให้กับ AI เพื่อให้เข้าใจความต้องการได้ชัดเจน
- การกำหนดบทบาทจะช่วยให้ AI เลือกและนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาใช้ตามความเชี่ยวชาญที่ต้องการ
- ในปัจจุบัน การกำหนดบทบาทสมมติให้กับ AI มีความจำเป็นลดลงแล้ว
- ตัวอย่าง: “โปรดทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญาและช่วยวิเคราะห์คำพิพากษากฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 288”

2) ท่อนที่ 2: ระบุสถานการณ์หรือขอบเขตงาน (Context and Scope)

- ระบุบริบทและขอบเขตของงานเพื่อให้ AI เข้าใจภาพรวม
- การระบุสถานการณ์จะช่วยให้ AI มีข้อมูลพื้นฐานและสามารถให้คำตอบที่ตรงจุดมากขึ้น
- ตัวอย่าง: “กำลังทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทเกี่ยวกับการตีความมาตรา 288 ประมวลกฎหมายอาญาและต้องการวิเคราะห์แนวทางคำพิพากษากฎีกาย้อนหลัง 10 ปี”

3) ท่อนที่ 3: กำหนดเป้าหมายของผลลัพธ์ (Desired Output)

- ระบุว่าต้องการผลลัพธ์ในรูปแบบใด ซึ่งจะช่วยให้ AI เข้าใจถึงความคาดหวังของผู้ใช้
- การกำหนดเป้าหมายช่วยให้ AI สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการได้มากขึ้น
- ตัวอย่าง: “ต้องการบทวิเคราะห์แนวโน้มคำพิพากษากฎีกาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 288 โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อยตามประเด็นสำคัญพร้อมยกตัวอย่างคดีที่สำคัญประกอบ”

4) ท่อนที่ 4: ระบุความต้องการเพิ่มเติม (Additional Requirements)

- ระบุความต้องการพิเศษหรือข้อควรระวัง เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ช่วยให้ AI ทำงานได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ตัวอย่าง: “ขอให้อ้างอิงเลขคำพิพากษาฎีกาที่ชัดเจน และหากมีความขัดแย้งในคำพิพากษา ขอให้วิเคราะห์เหตุผลที่อาจทำให้เกิดความแตกต่างด้วย”

ตัวอย่างการเขียน Prompt สำหรับการทำวิจัยทางนิติศาสตร์

ตัวอย่างที่ 1: การค้นหาช่องว่างในการวิจัย

ให้ทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศที่กำลังทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกและต้องการหาช่องว่างในการวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย ต้องการรายการประเด็นวิจัยที่น่าสนใจ 5-10 หัวข้อพร้อมคำอธิบายสั้น ๆ ถึงเหตุผลที่ควรวิจัยในหัวข้อนั้น และขอให้แนะนำแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือสำหรับแต่ละหัวข้อด้วย

ตัวอย่างที่ 2: การวิเคราะห์คำพิพากษา

ให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาอาวุโสที่มีประสบการณ์ในคดีแพ่งที่กำลังทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต้องการบทวิเคราะห์องค์ประกอบความรับผิดตามมาตรา 420 ที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกา โดยแบ่งตามองค์ประกอบแต่ละข้อ พร้อมยกตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่สำคัญประกอบ ขอให้อ้างอิงเลขคำพิพากษาฎีกาที่ชัดเจน และวิเคราะห์แนวโน้มการตีความของศาลที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย

ข้อสังเกตสำคัญ: ปัจจุบัน AI มีการพัฒนาความสามารถเป็นอย่างมาก คำสั่งบางส่วนจึงไม่มีความจำเป็นหรือมีความจำเป็นลดลงแล้ว เช่น การระบุบทบาทสมมติให้กับ AI ไม่ค่อยจำเป็นแล้ว AI สามารถตอบได้ดีโดยไม่ต้องบอกว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านใด นอกจากนี้ AI ไม่ชอบคำฟุ่มเฟือย เช่น “โปรด” “กรุณา” “ขอบคุณ” หรือ “ขอความเมตตา” โดยที่ผู้ใช้งานควรเขียน Prompt ที่กระชับและตรงประเด็น ทั้งนี้ เทคนิคที่นิยมในปัจจุบันคือการให้ AI ช่วยคิด Prompt สำหรับเรื่องที่ต้องการก่อน แล้วนำ Prompt ที่ได้ไปใช้งานต่อ

ข้อ 4 จรรยาบรรณในการใช้งานวิจัย

การวิจัยในยุคปัญญาประดิษฐ์กำลังเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานของนักวิจัยทั่วโลก รวมถึงในแวดวงนิติศาสตร์ เทคโนโลยี AI โดยเฉพาะ Generative AI เช่น ChatGPT, Claude ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการวิจัย อย่างไรก็ตาม การใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบจำเป็นต้องมีการรอบรยาบรรณที่ชัดเจนเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและคุณภาพของงานวิจัยทางกฎหมาย เอกสารนี้รวบรวมหลักการและแนวปฏิบัติที่ดีในการใช้ AI เป็นผู้ช่วยในการวิจัยสำหรับคณะนิติศาสตร์

4.1 จรรยาบรรณนักวิจัย

1) ความน่าเชื่อถือและคุณภาพของการวิจัย

ความน่าเชื่อถือเป็นหลักการพื้นฐานของการวิจัยที่มีคุณภาพ ซึ่งสะท้อนผ่านการออกแบบวิธีวิจัย การวิเคราะห์ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เมื่อนำ AI มาใช้ในการวิจัยทางกฎหมาย นักวิจัยต้องมั่นใจว่าเทคโนโลยีนี้จะไม่บั่นทอนความน่าเชื่อถือของงานวิจัย โดยที่นักวิจัยต้องตระหนักถึงข้อจำกัดของเครื่องมือ AI เช่น อคติที่อาจมีในข้อมูล การสร้างข้อมูลเท็จ (hallucinations) และความไม่แม่นยำ นักวิจัยจำเป็นต้องรักษาจุดยืนเชิงวิพากษ์ต่อผลลัพธ์ที่ AI สร้างขึ้นในทางกฎหมาย โดยเฉพาะข้อผิดพลาดในการตีความกฎหมายหรือคำพิพากษาสามารถส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

2) ความซื่อสัตย์และความโปร่งใส

ความซื่อสัตย์ในการพัฒนา ดำเนินการ ทบทวน รายงานและสื่อสารเกี่ยวกับการวิจัยอย่างโปร่งใส เป็นธรรม ละเอียดยรอบคอบและไม่ลำเอียง เป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง หลักการนี้เรียกร้องให้นักวิจัยเปิดเผยการใช้ AI ในกระบวนการวิจัย ดังนั้น เพื่อความโปร่งใส นักวิจัยควรระบุรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือ AI ที่ใช้อย่างมีนัยสำคัญในกระบวนการวิจัยของตน การไม่เปิดเผยการใช้ AI อาจถือเป็นการละเมิดจรรยาบรรณทางวิชาการ และอาจนำไปสู่คำถามเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย องค์กรวิจัยควรส่งเสริมบรรยากาศแห่งความไว้วางใจที่นักวิจัยได้รับการสนับสนุนให้เปิดเผยการใช้ AI อย่างโปร่งใสโดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับผลกระทบเชิงลบ

3) ความเคารพต่อผู้เกี่ยวข้อง

การใช้ AI ในการวิจัยต้องคำนึงถึงความเคารพต่อเพื่อนร่วมงาน ผู้เข้าร่วมการวิจัย หัวข้อการวิจัย สังคม ระบบนิเวศ มรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การใช้ AI ต้องคำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเป็นส่วนตัว ความเท่าเทียม และการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะสำหรับงานวิจัยทางกฎหมาย ความเคารพนี้ยังหมายถึงการปกป้องข้อมูลที่เป็นความลับของผู้เกี่ยวข้อง การไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลที่ละเอียดอ่อนเข้าสู่แพลตฟอร์ม AI ที่ไม่ได้รับการจัดการบนเซิร์ฟเวอร์ที่ปลอดภัย และการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างถูกต้อง

4) ความรับผิดชอบ

นักวิจัยต้องรับผิดชอบต่อการใช้ตั้งแต่แนวคิดจนถึงการเผยแพร่ ทั้งในด้านการจัดการและการจัดระเบียบการวิจัย การฝึกอบรม การกำกับดูแล และการเป็นพี่เลี้ยง รวมถึงผลกระทบในวงกว้างต่อสังคม เมื่อใช้ AI ในงานวิจัย นักวิจัยยังคงเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดต่อผลงานทางวิชาการ โดยที่ AI ไม่ใช่ผู้เขียนหรือผู้ร่วมเขียน เนื่องจากความเป็นผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการกระทำและความรับผิดชอบ จึงเป็นหน้าที่ของนักวิจัยมนุษย์เท่านั้น นักวิจัยต้องรักษาหลักการของ “human agency and oversight” (การกระทำและการกำกับดูแลโดยมนุษย์) ซึ่งหมายถึงการกำกับดูแลกิจกรรมโดยรวมของระบบ AI และความสามารถในการตัดสินใจว่าเมื่อใดและอย่างไรในการใช้ระบบในสถานการณ์เฉพาะ

4.2 กรอบการใช้ AI มาเป็นผู้ช่วย

1) การกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตการใช้งานที่ชัดเจน

ก่อนใช้ AI ในการวิจัย นักวิจัยควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการวิจัยให้ชัดเจน การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนจะช่วยให้ นักวิจัยสามารถใช้ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมาย สำหรับงานวิจัยทางกฎหมาย นักวิจัยควรระบุกรอบกฎหมายหรือกรณีศึกษาเฉพาะที่ต้องการเจาะลึก ซึ่งจะช่วยให้ AI สามารถให้ข้อมูลที่มีเป้าหมายมากขึ้น

นักวิจัยควรระบุขอบเขตการใช้งาน AI ในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย เช่น การทบทวนวรรณกรรม การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการร่างบทความ และพิจารณาว่าการใช้ AI ในแต่ละส่วนเหมาะสมและมีความจำเป็นหรือไม่ องค์กรวิจัยควรจัดทำแนวทางเพื่อระบุว่ากิจกรรมใดเหมาะสมสำหรับการใช้ AI และกิจกรรมใดที่ไม่ควรใช้

2) การตระหนักถึงข้อจำกัดของ AI

เครื่องมือ AI เช่น ChatGPT มีความสามารถในการให้คำตอบที่รวดเร็ว แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านความถูกต้องและความทันสมัยของข้อมูล ระบบ AI มีประสิทธิภาพเพียงพอที่ข้อมูลการฝึกฝนของมัน และอาจไม่มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันหรือเฉพาะทางเสมอไป โดยเฉพาะในด้านกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะฉะนั้น นักวิจัยทางกฎหมายควรตระหนักว่า AI อาจไม่ทราบเกี่ยวกับคดีทางกฎหมายหรือบทความวารสารที่ตีพิมพ์หลังจากจุดตัดการฝึกฝนของมัน ดังนั้น จึงควรตรวจสอบข้อมูลที่สร้างโดย AI กับแหล่งข้อมูลที่มีอำนาจมากกว่าหรือทันสมัยกว่าเสมอ

3) การตรวจสอบข้อเท็จจริงและการยืนยันข้อมูล

AI เป็นเครื่องมือที่มีค่าสำหรับการสร้างข้อมูลเชิงลึก แต่ไม่ควรแทนที่การคิดวิเคราะห์ นักวิจัยควรตรวจสอบข้อเท็จจริงและยืนยันข้อมูลใด ๆ ที่สร้างโดย AI ในขณะที่ AI อาจให้ข้อมูลสรุปหรือการวิเคราะห์ นักวิจัยควรตรวจสอบเอกสารแหล่งที่มาเดิม โดยเฉพาะสำหรับการวิจัยทางวิชาการ การเขียนทางกฎหมาย หรือการพัฒนานโยบาย ดังนั้น นักวิจัยทางกฎหมายควรยืนยันว่าคำพิพากษาหรือบทบัญญัติทางกฎหมายที่อ้างอิงเป็นปัจจุบันและมีการตีความที่ถูกต้อง เนื่องจาก AI อาจให้ข้อมูลที่ล้าสมัยหรือไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลเสียต่องานวิจัยทางกฎหมาย

4) การใช้ AI เพื่อโครงสร้างและการแก้ไข ไม่ใช่การเขียนทั้งหมด

AI สามารถเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการวิจัยโดยการจัดระเบียบเนื้อหาหรือเสนอข้อเสนอนะเชิงโครงสร้าง แต่ไม่ควรพึ่งพาให้ผลิตงานวิชาการ การสมัครขอทุน หรือข้อโต้แย้งทางกฎหมายทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ใช้ AI เพื่อช่วยร่างโครงร่างรายงานหรือแก้ไขร่าง แต่ใช้ความเชี่ยวชาญของมนุษย์เมื่อสร้างข้อสรุปที่สำคัญหรือการตีความ

สำหรับงานวิจัยทางกฎหมายที่ต้องการความแม่นยำและการวิเคราะห์เชิงลึก นักวิจัยควรใช้ AI เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน เช่น ช่วยในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น การจัดหมวดหมู่คำพิพากษา หรือการสรุปบทความวิชาการ แต่การวิเคราะห์และตีความกฎหมายควรเป็นงานของนักวิจัยเท่านั้น

5) การพิจารณาด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว

เมื่อจัดการกับข้อมูลการวิจัยที่ละเอียดอ่อน ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวเสมอ เครื่องมือ AI ควรได้รับการประเมินเพื่อการปฏิบัติตามระเบียบการคุ้มครอง

ข้อมูล หลีกเลี่ยงการป้อนข้อมูลที่เป็นความลับหรือละเอียดอ่อนที่อาจถูกเปิดเผยหรือจัดการอย่าง ไม่เหมาะสมโดยระบบ AI โดยเฉพาะเมื่อทำงานร่วมกับทีมภายนอก ในบริบทของการวิจัยทาง กฎหมาย ข้อพิจารณานี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากนักวิจัยอาจต้องทำงานกับข้อมูลที่เป็น ความลับ เช่น ข้อมูลคดีความ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เกี่ยวข้องในคดี หรือข้อมูลที่ละเอียดอ่อนอื่นๆ องค์กรวิจัยควรใช้เครื่องมือ AI ที่มีคุณสมบัติด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวที่เหมาะสม

4.3 วิธีการเขียนงานวิจัยด้วยข้อมูลจาก AI

1) การสร้างเนื้อหาที่มีความเป็นส่วนตัวและเป็นเอกลักษณ์

การเพิ่มประสบการณ์ส่วนตัวและรายละเอียดเฉพาะที่ไม่มีอยู่ในฐานข้อมูลทั่วไปเป็น วิธีที่มีประสิทธิภาพในการหลีกเลี่ยงการตรวจจับ AI โดยนักวิจัยควรเขียนจากมุมมองของตนเอง แสดงความคิดเห็นและความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งเป็นสิ่งที่ AI ไม่สามารถลอกเลียนได้อย่าง สมบูรณ์

2) การปรับแต่งโครงสร้างประโยคและย่อหน้า

การใช้ประโยคและย่อหน้าที่มีความยาวหลากหลายช่วยให้งานเขียนดูเป็นธรรมชาติ มากขึ้น เนื่องจาก AI มักสร้างรูปแบบที่มีความสม่ำเสมอเกินไป นักวิจัยควรสลับประโยคสั้นและ ยาว รวมทั้งแบ่งย่อหน้าที่ยาวเป็นย่อหน้าสั้น ๆ หลายย่อหน้า เพื่อเพิ่มคะแนนความเป็นมนุษย์ ให้กับงานเขียน

3) การใช้รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย

การเพิ่มองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ตาราง กราฟิก คำถามเชิงวาทศิลป์ และการ จัดรูปแบบที่หลากหลายช่วยลดลักษณะที่บ่งชี้ว่าเป็นเนื้อหาที่สร้างโดย AI ความหลากหลายในการ นำเสนอไม่เพียงช่วยหลีกเลี่ยงการตรวจจับ แต่ยังช่วยให้งานวิจัยมีความน่าสนใจและเข้าใจง่าย ยิ่งขึ้น

4.4 การป้องกันการลอกเลียนวรรณกรรม (Plagiarism) ในงานวิจัยที่ใช้ AI

การใช้ AI ในงานวิจัยทางกฎหมายต้องระมัดระวังประเด็นการลอกเลียนวรรณกรรม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากประเด็นจรรยาบรรณการใช้ AI โดยทั่วไป กล่าวคือ เนื้อหาที่ AI สร้างขึ้นอาจเป็นการลอกเลียนโดยตรงจากข้อมูลที่ใช้ในการฝึกฝน โดยเฉพาะกรณีข้อกฎหมาย

คำพิพากษา หรือบทความวิชาการทางกฎหมาย เพราะฉะนั้น การนำข้อความที่ AI สร้างขึ้นมาใช้ โดยไม่มีการตรวจสอบหรืออ้างอิงที่มาอย่างเหมาะสม ถือเป็นการลอกเลียนวรรณกรรม ซึ่งผู้วิจัย ยังคงเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและความเป็นต้นฉบับของงาน แม้ว่าเนื้อหาจะถูกสร้างโดย AI

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องตรวจสอบเนื้อหาที่ AI สร้างกับแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเสมอ โดยเฉพาะ การอ้างอิงตัวบทกฎหมาย คำพิพากษา และบทความวิชาการ และปรับแต่งเนื้อหาที่ AI สร้างให้มี ลักษณะเฉพาะของผู้วิจัย โดยใช้ AI เป็นเพียงจุดเริ่มต้นหรือโครงร่างเท่านั้น

ข้อ 5 ตัวอย่างผลลัพธ์จากการใช้ AI : การวิเคราะห์หลักสุจริตในระบบกฎหมายไทย

ตัวอย่างที่ 1: Claude

หลักสุจริต: ความหมายและปัญหาในระบบกฎหมายไทย

ความหมายของหลักสุจริต

หลักสุจริต (Principle of Good Faith) เป็นหลักการพื้นฐานในระบบกฎหมายที่กำหนดให้บุคคลต้องประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ และไม่เอาเปรียบกัน หลักการนี้ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 ที่บัญญัติว่า "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต" และมาตรา 6 ที่กำหนดให้ "สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต" นอกจากนี้ ยังปรากฏในบทบัญญัติอื่นๆ เช่น การตีความสัญญา (มาตรา 368) และการได้มาซึ่งทรัพย์สิน

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสุจริตในระบบกฎหมายไทย

1. ความไม่ชัดเจนของนิยาม

หลักสุจริตไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนในกฎหมาย ทำให้การตีความขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลค่อนข้างมาก ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการใช้และตีความกฎหมาย ผู้ใช้กฎหมายอาจเข้าใจและปรับใช้หลักสุจริตแตกต่างกันไป

2. การบังคับใช้ที่ไม่สม่ำเสมอ

เนื่องจากความไม่ชัดเจนของนิยาม คำพิพากษาของศาลในการปรับใช้หลักสุจริตจึงอาจเกิดความไม่สม่ำเสมอ แม้ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดี

3. ความสมดุลระหว่างความแน่นอนกับความยืดหยุ่น

ในขณะที่หลักสุจริตช่วยให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและสามารถรองรับสถานการณ์ที่หลากหลาย แต่ความยืดหยุ่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อหลักความแน่นอนของกฎหมาย ทำให้ยากต่อการคาดการณ์ผลทางกฎหมาย

4. การปรับใช้ในยุคดิจิทัล

ความท้าทายในการปรับใช้หลักสุจริตกับธุรกรรมออนไลน์และสัญญาอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความซับซ้อนและไม่มีการพบปะกันโดยตรงระหว่างคู่สัญญา ทำให้การพิจารณา "ความสุจริต" ของคู่กรณีเป็นไปได้ยาก

5. ความสัมพันธ์กับหลักกฎหมายอื่น

ในบางกรณี หลักสุจริตอาจขัดแย้งกับหลักกฎหมายอื่น เช่น หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หรือหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ทำให้เกิดปัญหาในการชั่งน้ำหนักระหว่างหลักการต่างๆ

การพัฒนาแนวทางการตีความและบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการปรับใช้หลักสุจริต จึงเป็นความท้าทายสำคัญของระบบกฎหมายไทยในปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2: Perplexity

หลักสุจริต: หลักพื้นฐานและปัญหาในระบบกฎหมายไทย

หลักสุจริต (Bona Fides) เป็นหลักการพื้นฐานที่มีความสำคัญในระบบกฎหมายไทย โดยเฉพาะในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ก็ประสบปัญหาในการตีความและการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้อธิบายสาระสำคัญของหลักสุจริตและวิเคราะห์ปัญหาในบริบทของกฎหมายไทย

ความหมายและที่มาของหลักสุจริต

หลักสุจริตมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน "Bona Fides" แปลว่า ความซื่อสัตย์หรือสัจจะที่ดี เป็นหลักการที่พัฒนามาจากระบบกฎหมายโรมันเกี่ยวกับการรักษาคำพูดและความไว้วางใจ¹ ตาม Black's Law Dictionary หลักสุจริตหมายถึงสภาวะทางจิตใจที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ในความเชื่อหรือวัตถุประสงค์ ความเชื่อตรงต่อหน้าที่ และความสอดคล้องกับมาตรฐานทางการค้าหรือธุรกิจอันชอบด้วยเหตุผล²

หลักสุจริตในกฎหมายไทย

ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้บัญญัติหลักสุจริตไว้ 3 มาตราสำคัญ:

มาตรา 5 "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องทำการโดยสุจริต"

มาตรา 6 "ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนทำการโดยสุจริต"

มาตรา 368 "สัญญาอันนั้นท่านให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปรกติประเพณีด้วย"

ปัญหาเกี่ยวกับหลักสุจริตในระบบกฎหมายไทย

¹ <https://socialeysthailand.com/bona-fides/>

² https://www.ubu.ac.th/web/files_up/08f2014100810163587.pdf

1. ปัญหาความไม่ชัดเจนในการนิยาม: คำว่า "สุจริต" มีความหมายกว้างและยากที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน ทำให้การตีความและการปรับใช้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลมากเกินไป

2. ปัญหาการตีความที่ไม่สอดคล้องกัน: กรณีตัวอย่างเช่น การครอบครองปรปักษ์ตามมาตรา 1382 ที่ไม่ได้ระบุชัดเจนว่าต้องมีความสุจริตหรือไม่ ทำให้มีการตีความเป็น 2 แนวทาง: แนวทางแรกเห็นว่าต้องสุจริต แนวทางที่สองเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสุจริต³

3. ปัญหาความขัดแย้งกับบทบัญญัติเฉพาะ: แม้หลักสุจริตจะเป็นหลักทั่วไปที่มีผลครอบคลุมกฎหมายทั้งระบบ แต่บางกรณีกลับมีบทบัญญัติเฉพาะที่ขัดหรือแย้งกับหลักสุจริต

4. ปัญหาการพิสูจน์ความสุจริต: การพิสูจน์สถานะทางจิตใจเป็นเรื่องยาก ทำให้การพิสูจน์ว่าบุคคลกระทำการโดยสุจริตหรือไม่เป็นไปได้ยาก แม้จะมีข้อสันนิษฐานตามมาตรา 6 ก็ตาม

หลักสุจริตในฐานะหลักกฎหมายทั่วไปยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม แต่การพัฒนาแนวทางการตีความที่ชัดเจนและสอดคล้องกันจะช่วยลดปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้หลักสุจริตในระบบกฎหมายไทย

ตัวอย่างที่ 3: ChatGPT

หลักสุจริตภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักสุจริต (good faith) เป็นหลักทั่วไปของกฎหมายไทยที่มุ่งให้บุคคลใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และยุติธรรม⁴ ป.พ.พ. มาตรา 5 จึงบัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลต้องกระทำโดยสุจริต” และมาตรา 6 กำหนดให้สันนิษฐานว่าบุคคลดำเนินการด้วยสุจริต. หลักการนี้จัดเป็น “บทกฎหมายยุติธรรม” (Jus aequum) และเป็นบทบังคับ (Jus cogens) ที่ไม่อาจตกลงยกเว้นได้ นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งฯ มาตรา 368 กำหนดให้ตีความสัญญาตามเจตนารมณ์ในทางสุจริต เพื่อสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมในการทำสัญญา⁵

บริบทสัญญาและเจรจาก่อนทำสัญญา

³ http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6212015003/1613973337105f96764ccb4a544f159afcbdf038a2_abstract.pdf

⁴ https://www.law.tu.ac.th/wp-content/uploads/2024/01/BonaFide-_Supervening-Events.pdf#:~:text=การที่กฎหมายวางหลักสุจริตไว้ในฐานะเป็นหลักทั่วไปของประมวลกฎหมาย,หรือที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ

⁵ กมล ตันจินวัฒน์กุล, "หลักสุจริต," วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 5 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2555): 79.

ในด้านสัญญา มาตรา 368 ป.พ.พ. กำหนดให้ตีความสัญญาตามเจตนารมณ์ในทางสุจริต อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับ “ความรับผิดก่อนสัญญา” (culpa in contrahendo) ในทางปฏิบัติ หากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยุติการเจรจาโดยสุจริต ฝ่ายเสียหายต้องอาศัยมาตรา 5 และหลักสุจริตอื่นๆ มาบังคับใช้แทน ซึ่งผลการตีความยังไม่แน่นอนและอาจไม่เป็นธรรมต่อฝ่ายสุจริต. นักวิชาการจึงเสนอให้บัญญัติหลักความรับผิดก่อนสัญญาแบบในระบบกฎหมายต่างประเทศ เพื่อคุ้มครองคู่กรณีที่เจรจาด้วยสุจริตไม่ให้เสียเปรียบ⁶

บริบทละเมิดและการใช้สิทธิ

หลักสุจริตยังเป็นเกณฑ์สำคัญในการจำกัดการใช้สิทธิ หากการใช้อำนาจตามกฎหมายกระทบผู้อื่นอย่างไม่สมควรก็อาจเป็นละเมิด. ตามแนวปฏิบัติกฎหมายแพ่งต่างประเทศ ฝรั่งเศสถือว่าการ “ใช้สิทธิไม่สุจริต ” เป็นละเมิด ศาลไทยจึงมักวินิจฉัยว่าการใช้สิทธิโดยฝ่าฝืนหลักสุจริต เช่น การถอนตัวจากการเจรจาหรือเอาเปรียบคู่สัญญาโดยเจตนาไม่สุจริต เป็นการกระทำละเมิด แม้ ป.พ.พ. ไม่มีมาตราเฉพาะเรื่องนี้ แต่ก็ให้นำหลักมาตรา 5 และ 6 มาแทรกแซงข้อพิพาท เพื่อป้องกันการเอาเปรียบและรักษาความยุติธรรมในการใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่

ปัญหาทางทฤษฎีและปฏิบัติ

1. คำว่า “สุจริต” ใน ป.พ.พ. มาตรา 5 มีความหมายกว้างและเป็นนามธรรม จึงต้องอาศัยการตีความตามมาตรฐานทางสังคมที่อาจเปลี่ยนแปลงได้⁷
2. การขาดบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับความรับผิดก่อนสัญญานำไปสู่การประยุกต์ใช้ที่ไม่แน่นอน และอาจไม่เป็นธรรมต่อคู่กรณีฝ่ายสุจริต⁸
3. ปัญหาทางปฏิบัติคือการพิสูจน์เจตนาไม่สุจริตทำได้ยาก บ่อยครั้งต้องพิจารณาบริบทและหลักฐานลักษณะเฉพาะของคดี. ขณะเดียวกัน ถ้าตีความหลักนี้เข้มงวดเกินไปอาจขัดแย้งกับเสรีภาพในการทำสัญญาของคู่กรณี (pacta sunt servanda)

⁶ กขมน กิตติโชควัฒนา, “ปัญหาทางกฎหมายเรื่องความรับผิดในสัญญาที่ยังไม่เกิด,” วารสารบัณฑิตกฎหมายเพื่อการพัฒนา ปีที่ 2, 1 (ตุลาคม 2567 - มีนาคม 2568): 16.

⁷ https://www.law.tu.ac.th/wp-content/uploads/2024/01/BonaFide-_Supervening-Events.pdf#:~:text=การที่%20กฎหมายวางหลักสุจริตไว้ในฐานะเป็นหลักทั่วไปของ%20ประมวลกฎหมายหรือที่แปลเป็นภาษาอังกฤษ

⁸ กขมน กิตติโชควัฒนา, “ปัญหาทางกฎหมายเรื่องความรับผิดในสัญญาที่ยังไม่เกิด,” วารสารบัณฑิตกฎหมายเพื่อการพัฒนา ปีที่ 2, 1 (ตุลาคม 2567 - มีนาคม 2568): 16.

ประมวลภาพโครงการการจัดการความรู้ ด้านการวิจัย

หัวข้อเรื่อง การใช้ AI เป็นผู้ช่วยวิจัย

